

Observatorio Local e da Colaboración Público-Privada

Observatorio Local e da Colaboración Público-Privada é unha publicación especialmente dirixida ao mundo local e ás actividades de colaboración público-privada de todo tipo de Observatorio de las Ideas S.L.

OBSERVATORIO LOCAL

COORDINACIÓN

Elena Costas, doutora en Economía e fundadora de KSNET

EQUIPO DE INVESTIGACIÓN:

Josep Antoni Báguena - Jordi Baltà - Lluís Camprubí - Joan Frigols - Eduard Güell
Benjamín Augusto López - Lluís Medir - Luis Martín - Pol Morillas - Andreu Orte - Esther Pano
Bárbara Pons - Carles Rivera - Jordi Rosell - Paula Salinas - Elisa Stinus Bru de Sala - Mariona Tomàs
Francesc Trillas - Joan-Josep Vallbé - Ferran Vallespinós

OBSERVATORIO DA COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA

COORDINACIÓN

Montserrat Ballarín, doutora en Dereito Financeiro e Tributario, e **Lluís Torrens**, economista

EQUIPO DE INVESTIGACIÓN:

Pablo Algarrada - Isabel Bassas - Miguel Ángel Bernal - José Antonio Donaire - María Antonieta
Fernández Julio González García - Mónica Iruela - Francesc José María - Eugenia López Mora
Ana Medina - Esther Marco - Víctor Meseguer - Ester Oliveras - Miquel de Paladella
Montserrat Pareja-Eastaway - Héctor Santcovsky - Daniel Santiago - Ángel Tarrío

EDITA

Observatorio de las Ideas S.L.

PRESIDENTE

Daniel Fernández

COORDINACIÓN DO CONSELLO EDITORIAL

Àngels Ingla

CIF B65855868

Diputación 262 2º1ª 08007

Barcelona Tel. 93 494 97 20

www.observatoriodli.com

ISSN - edición en papel: 2938-6411

ISSN - edición dixital: 2938-642X

D. Legal : B.3418-2024

| OBSERVATORIO LOCAL |

EN QUE MEDIDA AS EXENCIONES DO IMPOSTO SOBRE BENS INMOBLES EMPRESARIAIS REDUCEN A VACANCIA COMERCIAL?

Recensión de Stephan Maurer sobre «Tax and Occupancy of Business Properties: Evidence from UK Business Rate Relief».

REVISITACIÓN DA GOBERNANZA DA ADAPTACIÓN CLIMÁTICA EN ÁREAS METROPOLITANAS

Recensión de Clara Costas sobre «Una Agenda de la UE para las Ciudades: Impulsar el crecimiento y la prosperidad», da Comisión Europea.

COMO AFECTA O TAMAÑO DOS GOBERNOS LOCAIS AO SEU DESEMPEÑO?

Recensión de Cristina Blanco Iglesias sobre «Polity Size and Local Government Performance: Evidence from India».

O «MOSAICO» DO COIDADADO: DESAFÍOS ESTRUCTURAIS DO ENVELLECIMIENTO NO FOGAR

Recensión de Carmen Perpiñán Haro sobre «Ageing at Home: Long-term Care and The Challenges of Deinstitutionalisation in Spain».

| OBSERVATORIO DA COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA |

DO BONO Á ALIANZA: QUINCE ANOS DE EVOLUCIÓN DA COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA SOCIAL NO REINO UNIDO

Recensión de Miquel de Paladella sobre «The Evolution of Social Outcomes Partnerships in the UK: Distilling Fifteen Years of Experience from Peterborough to Kirklees».

TRANSFORMACIÓN URBANA E COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA EN CIUTAT VELLA (BARCELONA): UNHA ANÁLISE DOS SEUS CLAROSCUROS

Recensión de Ester Oliveras Sobrevias sobre «Colaboración empresarial público-privada en la transformación urbana de grandes ciudades europeas: El distrito de Ciutat Vella en Barcelona (1988-2002)».

COMO APLICA A CHINA A COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA NAS *SMART CITIES*?

Recensión de María Antonieta Fernández sobre «Governance Mechanism of Public-Private Partnerships for Promoting Smart City Performance: A Multi-case Study in China».

A PROVISIÓN DE VIVENDA SOCIAL EN ESPAÑA E OS DESAFÍOS DA CPP

Recensión de Daniel Santiago Marcos sobre «When Land Is Not Enough: Drawing in Private Investment to Increase Social Rental Housing in Spain».

Estimado lector, querida lectora:

Chegou a primavera, e con ela este novo número da nosa revista *Observatorio Local e da Colaboración Público-Privada*, cada vez máis conscientes os nosos equipos de investigación e os propios editores da importancia de concienciar e traballar naqueles temas que a todos nos preocupan.

Así, na primeira sección deste número, dedicada coma sempre á gobernanza local, seleccionamos catro estudos clave. O primeiro deles analiza se as exencións do imposto sobre a propiedade poden reducir o número de locais comerciais baleiros, algo cada vez máis preocupante, sobre todo nas grandes cidades. O segundo céntrase directamente na cidade, que sen dúbida impulsa a competitividade, a inclusión social e a transición ecolóxica e dixital, á vez que é fundamental para aplicar as políticas da Unión. Por iso, ante os moitos retos, a Comisión Europea formulou unha nova alianza entre a UE e as cidades, reforzada nun maior diálogo político e apoio técnico. No terceiro dos informes compróbase se o tamaño das unidades ou xurisdicións administrativas locais pode afectarlle á calidade dos servizos públicos e á rendición de contas dos gobernos. E, finalmente, o cuarto *paper* deste bloque analiza a proposta de desinstitucionalización dos coidados de longa duración en España e advirte de que, sen recursos suficientes, o envellecemento no fogar pode aumentar a presión sobre as familias e reforzar as desigualdades.

Como xa vimos facendo en números anteriores, o segundo apartado do noso *Observatorio* focalízase na colaboración público-privada, de novo con catro ideas clave. Comezamos cun informe que estuda a implementación de modelos de pago no Reino Unido, desmitificando a obsesión polo aforro de custos até refutarmos a idea de que eses contratos impliquen unha retirada do sector público, senón máis ben o contrario. A continuación, e centrado no distrito de Ciutat Vella, en Barcelona, móstrase como a colaboración público-privada permitiu axilizar a rehabilitación de vivendas e a creación de equipamentos nun barrio degradado. En terceiro lugar, como resposta aos grandes retos urbanos do cambio climático, a crise enerxética e as desigualdades sociais, incluimos un artigo que trata sobre a urxencia do desenvolvemento público-privado das cidades intelixentes. E concluimos cun estudo que examina, sempre desde o punto de vista da colaboración público-privada, como as dinámicas institucionais e as restricións financeiras lle afectan ao desenvolvemento da vivenda social en España.

Esperamos que esta información, que nos pareceu tan valiosa, sexa tamén do voso interese.

Cos nosos mellores desexos,

O equipo editorial

EN QUE MEDIDA AS EXENCIÓNS DO IMPOSTO SOBRE BENS INMOBLES EMPRESARIAIS REDUCEN A VACANCIA COMERCIAL?

- **Publicación:** «Tax and Occupancy of Business Properties: Evidence from UK Business Rate Relief», en *American Economic Journal: Economic Policy*, de próxima publicación.
- **Autores:** Ben Lockwood, profesor asociado na Wharton School of Business (Pennsylvania, EUA); Martin Simmler, investigador no Instituto Thünen (Alemaña), e Eddy H. F. Tam, profesor lector no King's College de Londres.
- **Síntese:** Stephan Maurer, investigador Ramón y Cajal na UPF Barcelona School of Management.

SÍNTESE DA IDEA

Este estudo analiza se as exencións do imposto sobre a propiedade poden reducir o número de locais comerciais baleiros. Os autores analizan dous programas de alivio fiscal no Reino Unido, dirixidos, respectivamente, ao comercio retalista e ás pequenas empresas, e achan evidencia de que as exencións do imposto son, en xeral, eficaces para reducir a vacancia nos edificios comerciais, así como que, se se focalizan, poden modificar a composición das empresas nos inmobles que cumpren os requisitos, por exemplo, favorecendo as pequenas empresas. Non obstante, estas exencións polo xeral non se autofinancian e supoñen outros custos fiscais.

En todo o mundo, o mercado inmobiliario comercial está baixo presión: as tendencias cara ao comercio electrónico e o traballo remoto reduciron a demanda tanto de locais comerciais coma de oficinas. Como resultado, as taxas de vacancia (locais baleiros) destes inmobles aumentaron e os alugueres diminuíron. Por mor disto, moitos países aprobaron exencións do imposto sobre a propiedade ou sobre as actividades empresariais para atraer empresas a determinadas zonas ou revitalizar as rúas comerciais tradicionais. No Reino Unido, por exemplo, o programa «Retail Relief» reduce nun terzo o imposto sobre propiedades comerciais para algúns locais retailistas, mentres que outro, o «Small Business Rate Relief», exime completamente a certas propiedades do imposto sobre bens empresariais. Evidentemente, estes programas son custosos e reducen de forma significativa os ingresos públicos. E isto é o que estudaron Ben Lockwood, Martin Simmler e Eddy H. F. Tam neste *paper*, de próxima publicación, co obxectivo de coñecer se, ao reducir as taxas de vacancia, se xeran tamén beneficios.

Os autores utilizan datos de 74 autoridades locais en Inglaterra (aproximadamente equivalentes ao nivel municipal en España), que abranguen o 29 % da poboación e un total de 470 947 propiedades comerciais. Para cada unha destas, dispoñen de información trimestral sobre a súa ocupación, así como sobre o seu valor catastral (*rateable value*). Este valor, que corresponde ao aluguer anual de mercado do inmovible, constitúe un dos principais determinantes do imposto sobre propiedades empresariais: o imposto trimestral calcúlase como o produto do valor catastral e un multiplicador que varía ao redor dunha media do 49 %. O resultante pode reducirse mediante exencións, como os programas *Retail Relief* ou *Small Business Rate Relief*. En concreto, o primeiro reduce o imposto nun terzo para os locais que son tendas, restaurantes, cafeterías, bares, pubs (hostalaría en xeral) ou cines, sempre que teñan un valor catastral inferior a 51 000 libras (aproximadamente 58 500 euros). Por outra parte, o *Small Business Rate Relief* exonera completamente do

imposto se as propiedades son de «pequenas empresas», entendidas estas como aquelas que utilizan un só inmovible, cun valor catastral inferior a 12 000 libras. Para propiedades de maior valor, a exención redúcese gradualmente até que non procede cando se superan as 15 000 libras. As pequenas empresas retallistas poden acollerse a ambos programas.

A estimación dos efectos destas exencións complica polo feito de que as propiedades con distintos valores catastrais presentan características diferentes que poden facelas máis ou menos atractivas, o que á súa vez determina a súa ocupación: evidentemente, un inmovible comercial cun valor anual de aluguer de 200 000 GBP é moi distinto dun cun valor de 20 000 GBP. Para abordar este problema, os autores aproveitan unha particularidade: aínda que o imposto adoita variar de forma aproximadamente lineal co valor catastral, as exencións introducen limiares abruptos. Por exemplo, un local retallista cun valor catastral de 51 000 GBP paga o imposto completo, pero se o seu valor é lixeiramente inferior, o imposto redúcese nun terzo. De forma similar, no caso de pequenas empresas, o imposto aumenta co valor por riba de 12 000 GBP, pero é cero por debaixo dese limiar. Por iso, Lockwood, Simmler e Tam utilizan uns modelos estatísticos que comparan propiedades situadas xusto por debaixo ou xusto por riba destes distintos limiares, garantindo que os inmoables sexan comparables no demais e difiran unicamente na súa carga fiscal total ou no seu tipo impositivo.

Así, empiricamente, sacan a conclusión xeral de que as exencións fiscais fomentan a ocupación. No caso do *Retail Relief*, unha redución dun punto no tipo efectivo do imposto sobre a propiedade reduce a taxa de vacancia en aproximadamente 0,5 puntos porcentuais. Ademais, as concesións de descontos deste programa, de ao redor de 16 puntos, tradúcese nunha redución total da vacancia de oito puntos. Pola súa parte, o *Small Business Rate Relief* presenta un efecto menor: un aumento dun punto porcentual no tipo efectivo incrementa a probabilidade de que unha pequena empresa ocupe un inmovible en aproximadamente 0,37 puntos. Non obstante, como esta exención pode reducir o tipo efectivo en 48 puntos, o aumento pode ser de case 18 puntos con exención completa. Ademais, dado que a axuda non só depende do valor do inmovible, senón tamén da empresa, modifícase a composición destas nos inmoables: as grandes empresas (que non poden acollerse á exención) son desprazadas por outras máis pequenas, de modo que o efecto total sobre a taxa de vacancia é un aumento de só 3,2 puntos porcentuais con exención plena.

Os autores tamén observan que, en ambas as políticas, unha parte considerable do aforro fiscal tradúcese en meirandes alugueres para as empresas. Aínda así, ambas as medidas resultan en xeral eficaces para evitar locais baleiros. Non obstante, son custosas e non «se autofinancian»: o aumento dos ingresos por aluguer derivado da menor vacancia non compensa o custo fiscal. Isto non implica necesariamente que tales exencións sexan unha mala idea; por exemplo, podería haber efectos indirectos e outros beneficios non monetarios asociados a unha menor vacancia e a unha «High Street» máis activa e dinámica. Non obstante, as autoridades que consideren aplicar estas exencións deben ser conscientes de que lograr estes efectos pode resultarlles custoso. Por último, os autores ven claro que, especialmente co *Retail Relief*, isto é máis eficaz en zonas menos desfavorecidas. Por tanto, aínda que pode ser unha ferramenta efectiva para reducir a vacancia comercial, non debe esperarse que contribúa a diminuír as desigualdades rexionais.

REVISITACIÓN DA GOBERNANZA DA ADAPTACIÓN CLIMÁTICA EN ÁREAS METROPOLITANAS

- **Publicación:** «Una Agenda de la UE para las Ciudades: Impulsar el crecimiento y la prosperidad», 3 de decembro de 2025. Dispoñible en: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2025/eu-agenda-for-cities-2025_es
- **Autores:** Comisión Europea, baixo a dirección do vicepresidente executivo de Cohesión e Reformas. A Comisión é o órgano executivo da Unión Europea responsable de propoñer lexislación, aplicar decisións, xestionar políticas e orzamentos e actuar en defensa do interese xeral da UE.
- **Síntese:** Clara Costas, socióloga, técnica urbanista e DEA en Xeografía Humana. Especialista en Dinámicas Urbanas, traballa no Concello de Barcelona.

SÍNTESE DA IDEA

As cidades están á vangarda na abordaxe dos retos que determinarán o futuro de Europa: impulsan a competitividade, a inclusión social e a transición ecolóxica e dixital, á vez que son actores esenciais para aplicar as políticas da Unión. Non obstante, tamén afrontan numerosos retos, coma a escaseza dunha oferta de vivenda accesible, os elevados custos da enerxía ou a exclusión social, entre outros. Por iso, a Comisión Europea presenta unha nova alianza entre a UE e as cidades, reforzada nun maior diálogo político e apoio técnico, un acceso máis sinxelo e coordinado aos fondos europeos e a creación dunha plataforma unificada que reforce a capacidade local, impulse proxectos innovadores e promova un desenvolvemento urbano sustentable e coordinado.

As rexións metropolitanas son motores indiscutibles da soberanía estratéxica e a competitividade da UE: concentran aproximadamente o 75 % da poboación europea (340 millóns de persoas); representan o 68 % do PIB da UE; constitúen o 63 % do emprego; impulsan a descarbonización e a resiliencia fronte ao cambio climático, contribúen á preparación ante futuras crises e fomentan a cohesión económica, social e territorial. E todo isto outórgalles aos líderes municipais unha responsabilidade económica que transcende as súas fronteiras administrativas.

Non obstante, deben afrontar tamén desafíos críticos, coma a falta de vivenda accesible (o maior problema, con diferenza, para o 51 % dos enquisados); o desemprego ou a falta de oportunidades de emprego (33 %); a falta de servizos públicos de calidade (32 %); a pobreza ou situación de carencia do fogar (32 %); a desaparición dos servizos locais (restaurantes, tendas) do centro das cidades (23 %), a falta de oportunidades para a integración dos inmigrantes (22 %) e a xentrificación ou turistificación do centro (17 %), segundo mostra o Eurobarómetro de xuño do 2025, publicación que tamén apunta que a seguridade e a protección nos espazos públicos (36 %) e a dispoñibilidade de opcións de transporte público accesible e ben conectado (29 %) son aspectos que requiren melloras.

En tanto que estas dificultades non son illadas senón estruturais, e aféctanlle a toda a UE, a Axenda da UE para as cidades ofrece unha resposta coordinada (baseada na Axenda territorial 2030 e a Nova Carta de Leipzig), a partir dun conxunto de medidas enfocadas a promover un desenvolvemento urbano sustentable e integrado. Esta reforzará o papel das cidades mediante a promoción de instrumentos financeiros (FEDER, FSE+, Mecanismo de Recuperación e Resiliencia e o BEI) e a creación dunha Plataforma Dixital Europea de Cidades que actuará como punto único de

acceso á financiación, asesoramento, ferramentas dixitais e datos interoperables, co obxectivo de favorecer o establecemento dun marco de diálogo político de alto nivel con todas as entidades urbanas (prestándolles especial ás cidades pequenas e medianas, que adoitan ter menos capacidade administrativa).

A finalidade última é asegurar a pervivencia das cidades, sendo estas prósperas, habitables, inclusivas e resilientes, a partir dun enfoque integrado que conecte vivenda, competitividade, inclusión, enerxía, clima e mobilidade, xa que, pese a que as cidades actúan como polos de atracción de talento e de turismo, estes motores económicos exercen presión sobre os recursos e a vivenda, ámbito no cal se aprecia o deterioramento da accesibilidade (o sobrecusto habitacional é meirande en cidades que en zonas suburbanas ou rurais). O risco de superpoboación é significativo, e o número de persoas sen fogar estímase nun millón na UE. Aínda que a vivenda é unha competencia compartida, as cidades teñen un papel clave, e por iso a política de cohesión inviste na mellora do parque habitacional, a eficiencia enerxética e a vivenda social (vía o Mecanismo de Recuperación e Resiliencia), e prepara un Plan Europeo de Vivenda Accesible e unha Plataforma Paneuropea de Inversión para apoiar máis accións.

Aínda no terreo social, a adopción do enfoque intersectorial que promove a Axenda permitirlles ás cidades comprenderen mellor a natureza polifacética da discriminación e recibiren axudas que garantan que os servizos esenciais sexan equitativamente accesibles, poñendo en valor a Estratexia de Loita contra a Pobreza, coa que se reforzan, entre outros aspectos, os sistemas de apoio comunitarios.

En canto á seguridade urbana, as cidades desempeñan un papel crucial na protección dos espazos públicos, a prevención da radicalización e a loita contra a delincuencia organizada e o terrorismo. A percepción de seguridade é menor nas grandes cidades; por iso a UE impulsa accións en materia de preparación ante crises, protección de infraestruturas críticas, cooperación policial ou prevención, e enfatiza o valor da planificación urbana como instrumento esencial para mellorar a seguridade mediante alumado, transporte seguro e deseño inclusivo.

Ligado a iso, sinálase o rol principal das cidades na resiliencia fronte a crises naturais, sanitarias ou xeopolíticas, aínda que se destaca que en materia climática e ambiental xeran preto do 45 % das emisións globais e son especialmente vulnerables a fenómenos como a calor extrema, a contaminación, as inundacións ou os incendios. Por iso, a Axenda promove sistemas enerxéticos descentralizados e renovables, redes intelixentes, calefacción urbana, eficiencia enerxética e solucións baseadas na natureza. Así mesmo, apoia medidas de economía circular, xestión de residuos, mellora da calidade do aire, redución do ruído e restauración de ecosistemas urbanos.

No que se refire á dixitalización, a Axenda oríentase á redución da fenda dixital para reforzar a produtividade e competitividade, instando as cidades a detectar lagoas tecnolóxicas e a adquirir estratexicamente as tecnoloxías axeitadas. As cidades desempeñan un papel clave na aplicación da Declaración Europea sobre os Dereitos e Principios Dixitais, así como na aceleración dos avances cara ás metas da Década Dixital da UE, de aí que a estratexia se oriente a reducir a carga administrativa de autoridades locais e empresas, optando polo crecemento das empresas de IA emerxentes.

Respecto á mobilidade, as cidades ofrecen un acceso máis eficiente ao transporte público grazas á súa elevada concentración de poboación e actividades, pero tamén presentan maior conxestión e niveis de contaminación. Como resposta, as políticas europeas pretenden impulsar unha transición cara a sistemas de mobilidade urbana sostibles, seguros e accesibles, promovendo a modernización, a descarbonización e a electrificación do transporte, así como a mobilidade activa e os servizos compartidos dentro dunha planificación integrada que favoreza a multimodalidade, re-

duza a conxestión e apoie a loxística urbana sustentable, baseada en plans de mobilidade novos, con especial atención aos usuarios vulnerables, todo iso sen descoidar os nodos urbanos estratéxicos da Rede Transeuropea de Transporte.

Finalmente, a análise resalta a participación das cidades europeas na cooperación internacional en ámbitos como mobilidade, enerxía, economía circular e adaptación climática, así como a súa contribución aos marcos globais, coma os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible. Por todo o exposto, a Axenda establece un novo sistema de gobernanza multinivel, con diálogos anuais entre a Comisión e líderes urbanos, consultas técnicas, informes periódicos sobre o estado das cidades e unha meirande implicación do Comité das Rexións e o Parlamento Europeo.

En conclusión, a Axenda da UE para as Cidades constitúe un compromiso firme para consolidar unha alianza estable coas súas zonas urbanas, redefinindo o apoio destinado ao seu desenvolvemento e outorgándolles unha voz máis sólida na elaboración de políticas, de modo que a lexislación se adapte mellor á realidade local.

COMO AFECTA O TAMAÑO DOS GOBERNOS LOCAIS AO SEU DESEMPEÑO?

- **Publicación:** «Polity Size and Local Government Performance: Evidence from India», en *American Economic Review*, 114 (11), p. 3385–3426.
- **Autores:** Veda Narasimhan, profesora na Universidade de New York Abu Dhabi, e Jeffrey Weaver, profesor na Universidad de Southern California.
- **Síntese:** Cristina Blanco Iglesias, máster en Economía e Finanzas no Centro de Estudios Monetarios y Financieros, ademais de economista e investigadora no Departamento de Innovación e Política Social da Presidencia del Gobierno.

SÍNTESE DA IDEA

O tamaño das unidades ou xurisdicións administrativas locais pode afectarlles á calidade dos servizos públicos e á rendición de contas dos gobernos. Neste artigo analízase o caso da India, onde o tamaño dos gobernos locais (dependendo do número de habitantes, estes son maiores ou menores) inflúe no seu desempeño se se comparan poboacións moi similares. Os resultados mostran que as xurisdicións máis pequenas presentan un mellor desempeño na provisión de bens públicos, así como maiores niveis de participación cidadá e un mellor funcionamento institucional. En conxunto, estes achados suxiren que reducir o tamaño das xurisdicións pode mellorar a gobernanza local.

O deseño das institucións locais é unha das decisións máis relevantes na organización dun Estado. En particular, o tamaño das unidades administrativas, como municipios e mancomunidades, pode influír directamente na calidade dos servizos públicos, a participación cidadá e a rendición de contas dos gobernantes. Se ben unidades máis grandes poden beneficiarse das economías de escala, cunha redución do custo medio a medida que aumenta o tamaño da organización, tamén poden xerar unha maior distancia entre cidadanía e autoridades, o que dificulta a supervisión e reduce a capacidade de resposta dos gobernos locais.

Este artigo analiza empiricamente esta cuestión no contexto da India, un país cunha grande heteroxeneidade institucional e unha forte descentralización administrativa. Os autores céntranse nas *Gram Panchayats* (gobernos locais rurais) para estudar como o tamaño destas unidades lle afecta ao seu desempeño na provisión de bens públicos e no funcionamento democrático.

Avaliación causal a partir dos limiares poboacionais das administracións locais

Un dos principais desafíos para estudar o efecto do tamaño institucional é que este non é aleatorio: as xurisdicións (máis grandes ou máis pequenas) poden diferir en múltiples dimensións: ingresos, xeografía ou capacidade administrativa.

Para resolver este problema, os autores aproveitan unha regra administrativa que establece que, ao superar certo limiar de poboación, unha xurisdición debe dividirse en dúas unidades máis pequenas. Este deseño permite comparar xurisdicións que están xusto por riba e por debaixo do limiar poboacional. Dado que estas unidades son moi similares en todo agás no seu tamaño, é posible identificar o efecto causal de contar cunha administración política máis pequena.

Provisión de bens públicos e desempeño institucional

Os resultados mostran que as xurisdicións máis pequenas presentan un mellor desempeño na provisión de bens públicos. En particular, os autores achan melloras significativas no acceso a infraestruturas básicas como auga potable, estradas e servizos comunitarios.

Estes efectos explícanse, en parte, por unha maior capacidade dos cidadáns para controlar aos seus representantes e esixir resultados: a proximidade entre votantes e autoridades facilita a rendición de contas e reduce os problemas de información. Ademais, tamén se mostra evidencia de que os gobernos locais máis pequenos responden mellor ás necesidades específicas da poboación, o que suxire unha maior eficiencia na asignación de recursos públicos.

Máis participación cidadá e menor concentración de poder

Outro dos achados clave do estudo é o aumento na participación política nas administracións máis pequenas. Nelas, as taxas de asistencia a reunións locais e de implicación en procesos comunitarios son máis elevadas, o que reforza os mecanismos de control democrático.

Este incremento na participación non só mellora a calidade das decisións públicas, senón que tamén fortalece a lexitimidade das institucións locais. A diferenza do que podería esperarse, non é real que as unidades máis pequenas estean máis expostas á captura de poder por parte das elites locais, unha preocupación habitual na literatura.

Custos e beneficios: compensacións entre proximidade institucional e economías de escala

Aínda que os autores identifican principalmente os beneficios de reducir o tamaño das xurisdicións, tamén formulan a existencia de posibles custos.

As unidades de goberno máis grandes poden aproveitar as economías de escala que se xeran na provisión de certos servizos, o que en ocasións axuda a reducir os custos administrativos. Non obstante, no contexto analizado, os beneficios asociados a unha maior rendición de contas e participación parecen superar devanditos custos. Isto suxire que, especialmente en ámbitos onde a gobernanza local é feble, a proximidade entre a cidadanía e as autoridades pode ser un factor determinante para mellorar o desempeño institucional.

Implicacións para España e a gobernanza local

Este traballo ofrece varias leccións relevantes para o debate sobre a organización territorial en España. Nas últimas décadas, debateuse a conveniencia de fusionar municipios pequenos para mellorar a eficiencia da Administración. Non obstante, os resultados deste estudo suxiren que reducir o tamaño das unidades administrativas pode resultar beneficioso en termos de gobernanza e calidade dos servizos públicos.

En España, onde existen máis de 8 000 municipios cunha grande heteroxeneidade en tamaño e capacidades, isto invita a reformular o equilibrio entre eficiencia e proximidade institucional. En particular, en zonas rurais ou aquelas con menor densidade poboacional, manter unidades administrativas máis pequenas podería favorecer unha maior participación cidadá e unha mellor adaptación das políticas.

Así mesmo, o estudo resalta a importancia de fortalecer os mecanismos de rendición de contas a nivel local. Máis alá do tamaño das xurisdicións, factores como a transparencia, o acceso á información e a implicación da cidadanía son clave para mellorar o funcionamento das institucións.

Por último, este artigo pon de manifesto o valor de utilizar deseños case experimentais para avaliar políticas públicas. Para avanzar cara a unha administración máis eficaz e baseada en evidencia, é fundamental que os gobernos locais e rexionais en España incorporen ferramentas rigorosas de avaliación no deseño das políticas públicas.

O «MOSAICO» DO COIDADO: DESAFÍOS ESTRUCTURAIS DO ENVELLECIMENTO NO FOGAR

- **Publicación:** «Ageing at Home: Long-term Care and The Challenges of Deinstitutionalisation in Spain», en *Dialectical Anthropology*, 1-23. Dispoñible en: <https://doi.org/10.1007/s10624-025-09786-8>
- **Autoras:** Maria Offenhenden e Montserrat Soronellas-Masdeu, profesoras do Departamento de Antropoloxía, Filosofía e Traballo Social na Universitat Rovira i Virgili, e Dolors Comas d'Argemir, catedrática emérita de Antropoloxía Social e Cultural na mesma universidade.
- **Síntese:** Carmen Perpiñán Haro, consultora e investigadora especializada en políticas sociais, emprego e familia.

SÍNTESE DA IDEA

Este paper analiza a proposta de desinstitucionalización dos coidados de longa duración en España e advirte de que, sen recursos suficientes, o envellecemento no fogar pode aumentar a presión sobre as familias e reforzar as desigualdades. A partir de casos reais, mostra como o coidado se sostén mediante un «mosaico» de apoios familiares, públicos e privados, identificando tres tensións clave do modelo actual: sobrecarga familiar, precariedade laboral no sector coidados e limitacións do sistema público. Conclúe que o modelo só será viable cunha maior inversión, unha mellor coordinación de servizos e unha responsabilidade colectiva.

Nos últimos anos, o debate sobre os coidados de longa duración cobrou unha importancia crecente en España, impulsado polo envellecemento demográfico e pola necesidade de repensar o modelo de residencia tradicional. Neste contexto, a Estratexia Estatal 2024-2030¹ propón priorizar o envellecemento no fogar e na comunidade, reservando a atención residencial para situacións de maior dependencia. Este artigo analiza criticamente esta orientación e examina as condicións reais que permiten (ou dificultan) a súa implementación efectiva.

O estudo advirte, non obstante, de que este cambio de modelo esixe transformacións organizativas profundas, tanto na rede de servizos públicos coma na estrutura económica dos coidados, ademais dun reforzo orzamentario sostido. Sen estes axustes, a desinstitucionalización pode incrementar a presión sobre as familias e os servizos locais, amén de acentuar as desigualdades estruturais que atravesan o sistema. Para fundamentar esta tese, o artigo presenta unha pregunta central: con que recursos e sobre que estruturas reais se sostén actualmente o modelo?

Un dos conceptos clave (e de especial interese para o deseño e a avaliación de políticas públicas) é o de «mosaico de recursos de coidado». As autoras propoñen esta categoría analítica para describir como as familias combinan distintos apoios para poder soste-lo coidado de persoas maiores no fogar: traballo familiar (principalmente feminino), emprego doméstico remunerado, servizos públicos de axuda a domicilio, centros de día, prestacións económicas, teleasistencia e apoio comunitario. A súa configuración depende de factores como o nivel de renda do fogar, a dispoñibilidade e proximidade familiar, o contexto territorial (urbano ou rural), o grao de dependencia recoñecido e, especialmente, a dispoñibilidade, accesibilidade e coordinación dos servizos sociais e sanitarios.

¹ Estratexia Estatal para un novo modelo de coidados na comunidade: Un proceso de desinstitucionalización (2024-2030).

Desde esta perspectiva, o envellecemento na casa non constitúe unha realidade homoxénea, senón unha situación diversa en cada caso, cambiante no tempo e determinada pola interacción entre recursos familiares, a situación de dependencia, as capacidades institucionais e as condicións estruturais.

Para definir isto, apóianse na análise de tres casos reais de familias en Cataluña. Os fogares seleccionados reflicten situacións diferenciadas en termos económicos e territoriais, así como distintas combinacións de apoios. En todos os casos interveñen múltiples axentes (familia, servizos de axuda a domicilio, recursos comunitarios e dispositivos públicos como centros de día), o que permite identificar tres focos principais de tensión:

A sobrecarga familiar. Aínda que o discurso normativo enfatiza a autonomía e a permanencia no fogar, na práctica o coidado recae maioritariamente nas mulleres do ámbito familiar (fillas, noras, esposas). Ademais, a medida que a dependencia se intensifica, o tempo, a enerxía e a organización que esixe o coidado aumentan de forma considerable. As familias deben coordinar servizos, xestionar trámites administrativos, asumir custos e reorganizar as súas propias traxectorias laborais e persoais. Cando os apoios públicos son insuficientes ou chegan tarde, a presión concéntrase no ámbito doméstico, o que xera un maior desgaste emocional, conflitos e illamento. En función do tempo dispoñible, da capacidade económica e do acceso a recursos públicos ou comunitarios, os fogares optan por delegar parcialmente o coidado, articulando unha combinación diversa: emprego de coidadoras remuneradas, prestacións públicas e axuda da familia ou da súa contorna. Non obstante, a posibilidade de configurar esta armazón de recursos está fortemente condicionada pola situación económica e o capital de cada caso.

O traballo remunerado de coidados. En España, coma noutros países mediterráneos, a contratación directa de traballadoras do fogar foi unha vía habitual para compensar a falta de servizos públicos. Trátase dun sector altamente feminizado, con forte presenza de mulleres inmigrantes e marcado pola precariedade, a parcialidade e a informalidade. Esta dinámica reproduce desigualdades de xénero, clase e orixe, e evidencia que a expansión do mercado privado de coidados non constitúe unha solución estrutural, senón unha resposta fragmentada condicionada pola capacidade económica de cada fogar.

As limitacións do sistema público na provisión e coordinación de servizos. O problema radica na escasa financiación, na incapacidade do sistema para responder en tempo e forma ás necesidades de coidado e na persistente falta de articulación efectiva entre os sectores social e sanitario. Aínda que a Lei de Promoción da Autonomía Persoal e Atención á Dependencia supuxo un avance, a financiación insuficiente, as listas de espera prolongadas e a burocratización dificultan o seu desenvolvemento. As prestacións económicas, frecuentemente solicitadas, resultan limitadas e, en moitos casos, complementan máis que substitúen o esforzo familiar. Pola súa parte, os servizos sociais locais operan baixo unha presión que limita a súa marxe de actuación. O estudo evidencia unha insuficiente coordinación entre o sistema sanitario e os servizos sociais, o que provoca solapamentos, unha medicalización de situacións que poderían abordarse desde o ámbito social e dificultades para ofrecer respostas integrais.

Resulta relevante destacar que o artigo non cuestiona o envellecemento no fogar como obxectivo político, senón que subliña as condicións que se deben cambiar para facelo viable, accesible e xusto. As autoras mostran que, sen investimento, apoio efectivo ás familias coidadoras, mellora das condicións laborais no sector e unha coordinación real entre servizos sociais e sanitarios, a desinstitucionalización pode derivar nunha privatización do coidado. Lonxe de ampliar dereitos, este proceso podería intensificar as desigualdades e profundar a fragmentación do sistema de atención.

DO BONO Á ALIANZA: QUINCE ANOS DE EVOLUCIÓN DA COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA SOCIAL NO REINO UNIDO

- **Publicación:** «The Evolution of Social Outcomes Partnerships in the UK: Distilling Fifteen Years of Experience from Peterborough to Kirklees», do Government Outcomes Lab (centro pertencente á Blavatnik School of Government, da Universidade de Oxford), setembro de 2024. Dispoñible en: https://golab.bsg.ox.ac.uk/documents/The_Evolution_of_Social_Outcomes_Partnerships_in_the_UK.pdf
- **Editoras:** Andreea Anastasiu, directora executiva do Government Outcomes Lab, e Eleanor Carter e Mara Airoidi, codirectoras académicas da mesma institución.
- **Síntese:** Miquel de Paladella, conselleiro delegado de UpSocial.

SÍNTESIS DE LA IDEA

Este informe sistematiza a evidencia acumulada durante quince anos de implementación de modelos de pago no Reino Unido, documentando a transición desde os Bonos de Impacto Social, inicialmente vistos como instrumentos de financiamento de servizos sociais, cara ás Alianzas de Resultados Sociais. Desmitifícase a obsesión polo aforro de custos e refútase a idea de que estes contratos impliquen unha retirada do sector público. Ao contrario, conclúe que son ferramentas de «contratación relacional», que, ben deseñadas, lles permiten ás administracións públicas personalizar servizos complexos, investir en prevención, integrar datos e impulsar a innovación, sempre que se invista en capacidades técnicas.

No 2010, o proxecto piloto na prisión de Peterborough inaugurou a era dos Contratos por Impacto Social (CIS). Quince anos e case un centenar de proxectos despois, o Government Outcomes Lab da Universidade de Oxford presenta este informe para avaliar a madurez do modelo. Nun momento en que se lanzan os primeiros CIS en España, a experiencia británica resulta crucial.

A conclusión principal é un xiro ontolóxico e terminolóxico: o Goberno británico adoptou formalmente o concepto «Alianzas de Resultados Sociais» (Social Outcomes Partnerships), recoñecendo que o éxito non reside na innovación financeira, senón na calidade da colaboración intersectorial.

O que criamos saber dos CIS... e estábamos equivocados

O informe corrixe certas expectativas que viñeron acompañando aos CIS. Catro destes mitos son especialmente relevantes para o xestor público español:

1. **O mito do aforro.** A motivación principal para usar os CIS é xerarlle aforros ao Goberno. Non obstante, a evidencia mostra que, se ben a eficiencia é un compoñente, os motivos máis sólidos son a colaboración intersectorial, a prevención e a innovación. O valor público xerado supera a miúdo o retorno fiscal directo.
2. **O mito da criba interesada.** Unha crítica recorrente é o risco de que os provedores realicen unha selección estratéxica dos usuarios con mellor pronóstico para asegurar o pago. A expe-

riencia demostra que este risco non é sistémico nin inevitable: mitígase mediante un deseño contractual rigoroso que inclúa criterios de elixibilidade independentes e prezos axustados á complexidade do resultado.

3. **O mito do desentendemento público.** Témesese que, ao externalizar o risco, o Goberno renuncie á súa responsabilidade. Pola contra, o informe ilustra que as alianzas máis exitosas requiren un goberno máis activo e autoesixente. Como pagador final, a Administración debe involucrarse na implantación para convertela en política pública.
4. **O mito dos custos de transacción prohibitivos.** Se ben o deseño leva consigo complexidade, estes non sempre resultan máis onerosos ca a contratación tradicional. O informe cita exemplos, coma os programas de «senfogarismo» que se lanzaron máis rápido e con menores custos de transacción ca os seus equivalentes tradicionais baseados en contratar por actividade. A creación de modelos por parte do goberno central e o lanzamento de fondos de copagamento por resultados foron determinantes para reducir a carga administrativa e facilitar a súa adopción a escala.

Leccións aprendidas: para que serven realmente os CIS?

Despexados os mitos, o informe identifica tres áreas nas que estas alianzas demostraron un valor diferencial tanxible:

- **Investir en prevención.** O maior valor reside na súa capacidade para incentivar a prevención real, actuando antes de que as situacións se cronifiquen e evitando así o sufrimento dos cidadáns. Os orzamentos anuais dificultan a miúdo o investimento. Ao utilizaren capital privado, estas alianzas permiten manter a lóxica de investir para aforrar a través de múltiples ciclos orzamentarios, financiando intervencións preventivas que a administración non podería asumir por si soa. Mellor aínda, este mecanismo permítelle á Administración operar cunha dobre execución orzamentaria: pode manter os servizos de crise, ao tempo que se utiliza o capital privado para financiar a prevención até que os resultados se materialicen.
- **Superar a fragmentación.** Os servizos tradicionais adoitan operar en silos estancos, nos que diferentes departamentos atenden necesidades interconectadas de forma illada. O caso do Concello de Kirklees mostra como unha alianza de resultados permitiu coordinar nove provedores distintos baixo un mesmo obxectivo, ofrecendo un soporte integrado a persoas con necesidades complexas.
- **Cultura da evidencia.** Quizais o legado máis duradeiro sexa a infraestrutura de aprendizaxe. A obriga de medir resultados para activar pagos impón unha disciplina de datos inédita no sector público e o sector social. O informe destaca que a transparencia de datos non ocorre por inercia; require intencionalidade e recursos, pero xera unha aprendizaxe colectiva que mellora o servizo moito máis alá da vida do contrato.

Conclusión: capacidades e defensa do público

En España, o camiño cara a esta nova forma de xestionar o público non parte de cero. O contrato de impacto social lanzado pola Deputación de Málaga abriu unha senda pioneira, demostrando que é posible innovar incluso baixo o noso marco administrativo. Non obstante, un caso de éxito non fai un sistema. Málaga acendeu a luz, pero agora necesitamos que outros sigan o camiño, puíndo o modelo e aprendendo tanto dos seus acertos coma das súas inevitables friccións.

O contexto económico empúrranos a iso. A etapa do investimento social pospandemia está chegando á súa fin, o que nos obriga a ser rigorosos. Non se trata de crear unha axenda de CIS por

moda, senón de construír a capacidade para investir mellor nos nosos servizos sociais. O obxectivo é facelos máis preventivos, máis integrados e máis axustados ás necesidades reais dos usuarios.

Para dar este salto de madurez, o informe do Reino Unido ofrécenos unha folla de ruta clara con tres aprendizaxes:

- 1) Hai que investir en capital humano público. É imperativo dispoñer de equipos técnicos capaces de xestionar datos e contratos relacionais.
- 2) Para reducir os custos de transacción, necesitamos un certo liderado do goberno central ou autonómico. O éxito británico apoiouse na creación de modelos de contratos e fondos de pago por resultados que estandarizaron o mercado e lles permitiron ás administracións públicas replicar modelos probados en lugar de reinventar a roda xurídica de cada vez.
- 3) Hai que aproveitar o coñecemento sobre o impacto da acción preventiva para utilizar o capital privado e sostela a longo prazo.

TRANSFORMACIÓN URBANA E COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA EN CIUTAT VELLA (BARCELONA): UNHA ANÁLISE DOS SEUS CLAROSCUROS

- **Publicación:** «Colaboración empresarial público-privada en la transformación urbana de grandes ciudades europeas. El distrito de Ciutat Vella en Barcelona (1988-2002)», comunicación no IV Congreso de Economía y Empresa de Cataluña, 2025. Disponible en: https://www.scipedia.com/public/Algarrada_Vera_2024b.
- **Autor:** Pablo Algarrada Vera, investigador predoutoral na Universitat de Barcelona.
- **Síntese:** Ester Oliveras Sobrevias, profesora agregada de Economía Financeira na Universitat Pompeu Fabra.

SÍNTESIS DE LA IDEA

Esta comunicación expón como a colaboración público-privada permitiu axilizar a rehabilitación de vivendas e a creación de equipamentos nun barrio degradado, grazas a superar as rixideces da xestión pública tradicional, así como as dificultades e erros na gobernanza e execución. A investigación contribúe ao debate sobre a importancia de alianzas estratéxicas para afrontar retos metropolitanos de longo percorrido, de vital importancia agora, no contexto actual de crise da vivenda.

Barcelona, a finais dos anos 80, definíase pola transición dunha cidade industrial en crise cara a unha urbe moderna en plena consolidación democrática, proceso impulsado pola preparación para os Xogos Olímpicos do 1992. Esta transformación producíase nun marco de recesión económica, con altas taxas de desemprego, restricións orzamentarias e a débeda herdada do réxime franquista, factores que limitaban a capacidade de actuación da Administración pública. En concreto, o distrito de Ciutat Vella presentaba un importante deterioramento físico e social: incapaz de reter a súa poboación, cun envellecemento tanto dos seus habitantes coma do parque de vivendas e cun 70 % de edificios anteriores ao 1900, o distrito corría o risco de converterse no principal suburbio marxinal da cidade.

A creación da empresa *Promoció de Ciutat Vella, S. A.* (PROCIVESA) no 1988 foi a resposta á complexa situación económica do consistorio e o seu límite de investimento anual, que impedían executar as obras. Optouse pola colaboración público-privada para superar a rixidez burocrática, utilizando un esquema mercantil que permitise operar no mercado inmobiliario e obter rendibilidade para seguir financiando a transformación. A compañía naceu cunha duración limitada de catorce anos, para garantir estabilidade fóra dos ciclos electorais, e con tres obxectivos principais:

1. **Cooperación e corresponsabilidade:** actuar como nexo entre o Concello e a iniciativa privada para impulsar a remodelación do distrito, compartindo riscos e beneficios.
2. **Eficacia na xestión:** permitir que o consistorio delegase a execución do proceso revitalizador nun órgano técnico capaz de superar os «colos de botella» administrativos previos.
3. **Instrumento financeiro:** concentrar nunha única actuación intensiva un investimento previsto que, doutro xeito, tardaría máis de quince anos en executarse.

Na táboa seguinte poden consultarse as etapas principais polas que pasou a empresa desde a súa creación á súa disolución.

Etapas	Ano	Eventos clave
Fundación e inicios	1988	Constitúese formalmente PROCIVESA como empresa mixta cunha duración estatutaria de catorce anos. O capital inicial é de 1 500 millóns de pesetas.
	1989	Inicio da actividade. Primeira ampliación de capital (máis de 950 millóns de pesetas) coa entrada da Deputación de Barcelona e Telefónica.
	1991	Primeiras eleccións municipais coa compañía activa, o que provoca a primeira gran reestruturación interna do Consello de Administración.
Consolidación e impulso europeo	1993	O impulso dos Xogos Olímpicos actúa como catalizador da transformación, aínda que pronto se afrontan dificultades de liquidez pola crise postolímpica.
	1995	A compañía recibe un impulso definitivo grazas aos fondos europeos (Programas URBAN, LIFE e Fondos de Cohesión), que aportan uns 6 000 millóns de pesetas.
	1996	Fracasa o intento de incorporar a Generalitat (a través do INCASÒL) ao accionariado, debido a normativas que impedían a súa participación se non ostentaba a maioría de control.
Tensións e conflito social	1997	Un informe da Sindicatura de Comptes sobre procedementos contables xera unha forte batalla política nos medios. Os socios privados interveñen para separar a xestión empresarial da disputa política. Pasqual Maragall e Joan Clos abandonan os seus cargos institucionais en PROCIVESA a causa da tensión.
	1998	Constitúese FOCIVESA para traballar en paralelo con PROCIVESA e garantir a continuidade do proxecto. Lánzase unha campaña para promocionar a «xentrificación positiva» e desestigmatizar o distrito.
	Finale dos 90	Aumenta a conflitividade cos movementos veciñais polas expropiacións e o fenómeno <i>okupa</i> .
Disolución e legado	2002	En maio celébrase a Xunta Xeral de Accionistas. PROCIVESA disólvese oficialmente unha vez cumprido o prazo de catorce anos, presentando un balance de inversión conxunta de uns 450 000 millóns de pesetas no distrito.
	2002-2012	FOCIVESA asume o relevo, centrándose máis na xestión e coordinación de proxectos.
	2012	Debido á crise económica e pactos políticos, FOCIVESA transfórmase en pública (FOCISA) e finalmente anéxase á sociedade BIMSA, poñéndolle fin ao modelo de empresa mixta iniciado no 1988.

A modo de resumo, o autor detalla varios aspectos positivos de PROCIVESA. Preséntaa como unha organización creativa e innovadora para a resolución de problemas urbanos en contextos de alta complexidade. En concreto, destaca o seu carácter pioneiro: unha compañía mixta no sur de Europa dedicada á transformación socioeconómica e física de áreas urbanas gravemente deterioradas, cuxo esquema mercantil permitiu superar os «colos de botella» administrativos e a rixidez da burocracia pública. Isto supuxo unha xestión máis profesionalizada e corporativa grazas á incorporación do *know-how* e a tecnoloxía do sector privado, especialmente nos ámbitos financeiro e da construción. Destaca tamén a capacidade financeira e investidora, xa que actuou como un instrumento económico que permitiu concentrar nunha única actuación intensiva que, doutro xeito, tardaría moito tempo en executarse. O seu formato mixto permitía superar o límite de investimento anual do Concello (fixado en 1 000 millóns de pesetas) e facilitou a atracción de fondos europeos, que contribuíron cuns 6 000 millóns de pesetas. Ademais, a súa duración estatutaria, limitada a catorce anos, proporcionou un marco de actuación estable fóra da inestabilidade dos ciclos electorais. O autor subliña que, nos seus inicios, a compañía beneficiouse dunha unanimidade política pouco común, creando un clima de confianza esencial para os socios privados. O modelo fomentou a corresponsabilidade e a alinación de intereses entre o Estado e o mercado, o que permitiu que a iniciativa privada se implicase en proxectos de magnitude social compartindo riscos e beneficios.

Non obstante, a traxectoria de PROCIVESA tamén pon de relevo aspectos negativos. No operativo, produciuse un forte desequilibrio entre o impacto das obras e as solucións aportadas. Máis de 2 000 familias se viron afectadas por realoxamentos forzosos, e o número de vivendas acabadas non alcanzou as 700 unidades, unha cantidade claramente insuficiente. Aínda que a transformación física foi evidente, as actuacións non permitiron paliar de todo a degradación socioeconómica, o principal obxectivo estatutario da sociedade. O proceso sufriu constantes problemas na construción e o realoxamento, o que comportou un atraso na velocidade das actuacións. Os elevados custos das obras foron infravalorados na fase de deseño, o que obrigou a buscar mecanismos de financiación alternativos constantemente.

A nivel de gobernanza e transparencia, a compañía mantivo un conflito aberto coas asociacións veciñais, con acusacións cruzadas de corrupción, *mobbing* inmobiliario e ameazas. A ruptura das canles de comunicación cos residentes afectoulle gravemente á imaxe de PROCIVESA. Isto agravouse por un informe da Sindicatura de Comptes, no 1997, que sinalou a necesidade de mellorar a transparencia nos procedementos contables. As fontes subliñan que ao proxecto lle faltou unha supervisión e auditoría externa máis rigorosa.

En referencia ao impacto final, aínda que a zona mellorou, tamén provocou unha xentrificación que expulsou á poboación con menos recursos, incapaz de afrontar o aumento dos prezos. A internacionalización de Barcelona atraeu grupos de interese financeiros e construtores que incrementaron a especulación inmobiliaria, o que dinamitou a cohesión social orixinal do distrito. A transición cara a FOCIVESA e a posterior inacción pública supuxeron unha perda de control sobre o territorio, que permitiu que a actividade turística masiva desprazase outros sectores.

No actual contexto de crise habitacional, cando se exploran opcións innovadoras para mitigar os seus efectos, a análise crítica dos acertos e erros dunha iniciativa previa pode contribuír de forma significativa a mellorar a efectividade das políticas futuras.

COMO APLICA A CHINA A COLABORACIÓN PÚBLICO-PRIVADA NAS SMART CITIES?

- **Publicación:** «Governance Mechanism of Public-Private Partnerships for Promoting Smart City Performance: A Multi-case Study in China», en *Cities*, vol. 153, outubro do 2024. Disponible en: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105295>
- **Autores:** Jingrui Ju e Luning Liu, da Universidade de Ciencia e Tecnoloxía de Huazhong, en Wuhan, China, e Yiqian Feng, da School of Management, do Harbin Institute of Technology, en Harbin, China.
- **Síntese:** María Antonieta Fernández, avogada e profesora asociada de Dereito Administrativo na Universitat Pompeu Fabra.

SÍNTESIS DE LA IDEA

Como resposta aos grandes retos asociados aos actuais niveis de urbanización sen precedentes (cambio climático, crise enerxética e desigualdades sociais), o artigo trata sobre a urxencia do desenvolvemento das cidades intelixentes mediante modelos de colaboración público-privada (CPP). A China, que no 2017 xa contaba con máis de 600 modelos pilotos, pretende liderar a resposta a este desafío que na maioría de cidades do mundo se atopa en fases menos desenvolvidas.

Nun contexto global, o artigo pretende ofrecerlles un marco teórico e práctico aos responsables de implementar e avaliar as cidades intelixentes. A tal fin, recolle un estudo empírico sobre o grao de efectividade ou funcionalidade de varias delas na China, o que resulta especialmente útil atendendo aos grandes desafíos tecnolóxicos e financeiros (enormes investimentos) asociados ao complexo e prolongado proceso de implementación das cidades intelixentes.

Debe advertirse que, desde o seu inicio, o artigo descarta unha comprensión estritamente tecnocéntrica das cidades intelixentes¹, senón que adopta unha comprensión máis ampla: aquela que integra, nas cidades, a tecnoloxía como facilitadora da calidade da vida dos seus cidadáns: mellora da subministración de auga, da eliminación de residuos, dun desenvolvemento económico sostible, de negocios innovadores, etc. Resulta importante destacar tamén que os modelos de CPP aparecen caracterizados de forma moi ampla. Por tanto, na súa análise inclúese calquera alianza estable entre entidades gobernamentais e privadas que persiga a provisión de todo tipo de produtos e servizos (vinculados á vivenda, a infraestruturas, á saúde, á mobilidade, á seguridade, entre outros). Tamén os riscos, custos e recursos asociados distribúense entre as partes mediante fórmulas diferentes. En todo caso, o artigo avisa de que estas alianzas adoitan adoptar distintas tipoloxías de contratos a longo prazo, a través dos cales o sector público «externaliza» algunhas tarefas, as relacionadas co deseño, construción, operación, financiación e/ou mantemento. E, por outra parte, observa que, en numerosas ocasións, estas alianzas implican tamén a creación de formas organizativas híbridas, así como a introdución de intermediarios para resolver conflitos e mellorar a comunicación entre as partes, entre outros mecanismos organizativos.

¹ Esta foi a comprensión, acuñada por IBM e pola literatura inicial, sobre cidades intelixentes, caracterizándoas exclusivamente como cidades onde os datos do mundo real se capturan en tempo real e de forma continua mediante diversos dispositivos tecnolóxicos (sensores, cámaras...etc) que reintegran desde subsistemas illados nun sistema centralizado e que se analizan para permitir toma de decisións.

A partir de aí, o artigo afronta as dúas preguntas formuladas nos estudos empíricos das cidades chinas analizadas:

1. Cales son os criterios ou parámetros para avaliar o grao de efectividade ou a funcionalidade das cidades intelixentes?
2. Cales son os concretos mecanismos, vinculados á gobernanza da CPP, que contribúen a mellorar o grao de efectividade desas cidades?

A partir das respostas obtidas (procedentes de funcionarios dos gobernos municipais implicados, dos contratistas principais e de socios privados), extraíse unha serie de conclusións que se formulan como orientacións prácticas a seguir que pasamos a expoñer resumidamente.

Primeira orientación. Desde as etapas iniciais de deseño e desenvolvemento dunha cidade intelixente, débense ter en conta dous parámetros que resultan fundamentais para a avaliación das mesmas: 1) o grao de integración dos datos (especial relevante o *cross-sharing* de datos entre sectores diferentes, tales como saúde-contaminación, seguridade-educación, entre outros), e 2) a efectividade dos servizos resultantes e postos a disposición da cidadanía.

Segunda orientación. O factor clave para garantir o bo desempeño das cidades intelixentes radícase na gobernanza dos CPP. Neste sentido, a análise empírica e o estudo de literatura mostran a relevancia da gobernanza para combater os principais riscos no deseño e implementación das cidades intelixentes, que son: 1) os riscos vinculados á transacción entre sectores público e privado (causa de varios casos malogrados de cidades intelixentes, e cuxos custos foron asumidos polo sector público); 2) a asimetría de información entre os axentes implicados, e 3) a incerteza, dada a dificultade de describir o estado actual e de prever os resultados futuros nos contratos que articulan as relacións entre as partes.

Terceira orientación: No deseño da gobernanza dunha CPP, identifícanse catro aspectos ou factores clave: 1) a planificación estratéxica por parte do goberno local; 2) a construción dunha infraestrutura (física) con predominio do goberno local; 3) o uso dunha plataforma organizativa híbrida, onde as entidades públicas son o contratista xeral, e 4) a ampla participación de socios privados. A relevancia destes catro factores radica nas externalidades positivas que xeran nas cidades onde se implementan. Por unha parte, a favorecer unha boa integración dos datos contribúen os factores indicados nos puntos 1 e 3. Por outra, fan posible en especial a xeración de servizos de calidade dirixidos á cidadanía os factores sinalados nos puntos 2 e 4.

Sen dúbida, cabe concluír que este traballo resulta especialmente útil nas súas orientacións prácticas. Aínda que a mostra só analiza cidades chinesas, as súas conclusións teñen pretensións de validez global, se ben non se fai advertencia ningunha sobre a eventual necesidade de realizar as adaptacións pertinentes. Neste sentido, no caso das cidades da UE, cabería destacar as esixencias derivadas da lexislación europea sobre protección de datos persoais. É evidente que a efectividade dunha cidade intelixente non radica nos datos dos que dispón, se non no que se fai con eles (isto é, o seu tratamento). Por tanto, dentro da UE, debe terse moi presente a salvagarda da privacidade dos seus cidadáns, en especial, por exemplo, nos casos de *cross-sharing* de datos persoais en relación con aqueles servizos vinculados coa seguridade.

A PROVISIÓN DE VIVENDA SOCIAL EN ESPAÑA E OS DESAFÍOS DA CPP

- **Publicación:** «When Land Is Not Enough: Drawing in Private Investment to Increase Social Rental Housing in Spain», en *Cities. The international Journal of Urban Policy and Planning*, vol. 159, 2025. Disponible en: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.105720>
- **Autores:** Alejandro Fernández, investigador posdoutoral na Universidade de Granada, e Marietta Haffner e Marja Elsinga, profesoras na Delft University of Technology, Países Baixos.
- **Síntese:** Daniel Santiago Marcos, profesor lector de Dereito Financeiro e Tributario na Universitat de Girona.

SÍNTESIS DE LA IDEA

Este artigo examina como afectan as dinámicas institucionais e as restricións financeiras ao desenvolvemento da vivenda social en España a través da colaboración público-privada. Identifícanse como principais obstáculos os altos custos financeiros, a protección inadecuada dos arrendatarios e as políticas fiscais mal aliñadas. Para superar estes desafíos, súxírese a necesidade de maiores garantías, subsidios e incentivos fiscais.

O artigo expón unha análise detallada sobre os debates e a evolución da provisión de vivenda social en Europa e, especificamente, en España, a través da colaboración público-privada, un modelo que está suscitando un interese crecente. Céntrase no impacto do investimento privado na provisión da vivenda social e os desafíos estruturais e financeiros aos que se enfrontan os países europeos para garantir unha subministración axeitada e accesible de vivenda para familias de baixos ingresos.

Durante moitos anos, o Reino Unido e os Países Baixos adoptaron enfoques nos que o sector privado xogou un papel predominante no desenvolvemento da vivenda social. Tras a década do 1990, comezouse a reducir a intervención directa dos gobernos e adoptáronse mecanismos de mercado para sustentar e desenvolver as reservas de vivendas sociais. En lugar de ser o Estado o principal responsable de financiar e construír estas vivendas, recorreuse a empresas con fins de lucro que xestionan os recursos e as infraestruturas.

Este modelo propiciou un incremento significativo da proporción de vivenda social xestionada por entidades privadas, alcanzando nestes dous países cifras do 62 % (Reino Unido) e 79 % (Países Baixos), segundo a OCDE. A tendencia foi acompañada de incentivos fiscais e subvencións estatais, o que facilitou a viabilidade financeira dos axentes privados. Pese a iso, o modelo foi criticado por darlles prioridade aos beneficios financeiros en detrimento dos obxectivos sociais.

Un problema é que a dependencia do investimento privado e dos mecanismos de mercado pode conducir a relegar as prioridades sociais aos intereses financeiros. As Administracións públicas baséanse na colaboración entre o sector público e privado, pero a dinámica desta colaboración pode ser desequilibrada, especialmente cando se priorizan as ganancias a curto prazo. Neste contexto, é importante comprender os instrumentos políticos que inflúen na viabilidade dos proxectos de vivenda social nos ámbitos das políticas fiscais, sociais e urbanísticas.

Así, destácase que, en Europa, emerxeron unha serie de instrumentos regulatorios que baten directamente coa viabilidade financeira da vivenda de aluguer accesible. Estes instrumentos diví-

dense en políticas fiscais, sociais e urbanísticas, e o seu impacto varía segundo o contexto e as prioridades de cada país. No Reino Unido, por exemplo, falouse dun modelo policéntrico de regulación no que as corporacións de vivenda social deben cumprir cun conxunto de normas e requisitos financeiros, o que engade complexidade á xestión dos proxectos. Ademais, a regulación das finanzas sustentables afectoulles aos provedores de vivenda social en Europa, xa que as organizacións que dependen da inversión privada deben adaptarse ás normas de sustentabilidade e financiamento verde, o que tivo un impacto variable sobre a dispoñibilidade de recursos para financiar novos proxectos.

En España, esta discusión amplíase coa análise dun proxecto de arrendamento de terreos público-privado desenvolvido polo Instituto Catalán do Solo (INCASÒL). O artigo indica que as dinámicas institucionais e as limitacións financeiras lle afectan á provisión de vivenda social de aluguer en España. En particular, enfócase en como as dinámicas públicas e privadas interactúan para cumprir cos obxectivos de vivenda social nun contexto onde os recursos son limitados e a presión sobre o acceso á vivenda é cada vez maior.

A análise baséase nunha metodoloxía mixta: inclúe entrevistas con funcionarios públicos, axentes privados e financeiros, complementada cunha análise cuantitativa para avaliar a viabilidade dos proxectos. Os resultados mostran que, a pesar dos esforzos de INCASÒL para poñer en marcha proxectos de vivenda social, a falta dun modelo axeitado de financiación segue sendo unha barreira significativa.

Outro dos principais problemas identificados é o alto custo de endebedamento que afrontan as colaboracións público-privadas para financiar a vivenda social, un desafío que se ve agravado polas restricións fiscais que limitan as exencións fiscais dispoñibles para estes proxectos. Ademais, o artigo sinala que os altos tipos de xuro e as dificultades de acceso ao financiamento aféctanlles especialmente aos operadores sen ánimo de lucro, que dependen en maior medida de subvencións públicas para levar a cabo proxectos de vivenda accesible. Isto xera unha desigualdade no acceso dos recursos, favorecendo aos operadores con fins de lucro, que poden obter financiación máis facilmente.

En relación coa viabilidade destes proxectos, o artigo tamén menciona a morosidade ou os impagos como factores que afectan á percepción de risco dos prestamistas, o que pode derivar en taxas de xuro máis altas e nun maior custo da financiación. Non obstante, a pesar destes obstáculos, destácase que os proxectos de arrendamento de terreos tamén teñen a vantaxe de que os activos regresan á xestión pública, o que garante que os terreos destinados a vivenda social non sexan vendidos e continúen servindo a fins sociais.

O artigo conclúe sinalando que a colaboración público-privada enfocada ao arrendamento de terreos é unha solución para a provisión de vivenda social en España, pero advirte sobre a necesidade de reformas fiscais e financeiras que melloren a súa viabilidade. Ademais, subliña a importancia de establecer un sistema de apoio social robusto que garante que os inquilinos de baixos ingresos teñan acceso a vivenda accesible, o que require unha maior intervención estatal no proceso.

CONSTRUÍNDO FUTURO

Nesta páxina ofrecemos unha selección dos traballos xurdidos das distintas convocatorias competitivas do Observatorio Social da Fundación «la Caixa» que poden resultar de especial interese.

FACTORES DE RISCO DOS PROCESOS MIGRATORIOS E O SEU IMPACTO NO MALESTAR PSICOLÓXICO DOS MENORES MIGRANTES SEN REFERENTE ADULTO

Paula Cristóbal-Narváez, Marta Franch-Roca, Rachid el Hafi, Iago Giné, Lola Aparicio, Marcos Febas, Helena Sainz, Yolanda Osorio y Josep Maria Haro, do Hospital Sant Joan de Déu.

Os menores migrantes sen referente adulto que viaxan sós e viven lonxe das súas familias son particularmente vulnerables aos problemas de saúde mental e á exclusión social. Este estudo ten como obxectivo describir o perfil destes menores recién chegados a España, identificar os factores de risco máis relevantes en termos de saúde, considerándoos antes, durante e despois do proceso migratorio, e analizar o seu impacto no malestar psicolóxico. Para completar o estudo realizáronse entrevistas persoais a 230 menores recién chegados a centros de acollida temporal: o 57,4 % deles procedían de Marrocos; o 15,2 %, de Gambia; o 8,7 %, de Alxeria; o 7,8 %, do Senegal, e o 5,2 %, de Paquistán. As entrevistas recadaron información socio-demográfica e centráronse nos factores relacionados co proceso migratorio (antes, durante e despois), o estado de saúde e o malestar psicolóxico. Leváronse a cabo en árabe ou en francés e traducíronse ao castelán.

Artigo completo en:

<https://elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/es/-/factores-riesgo-migracion-menores?>

CAMBIO CLIMÁTICO E DECRECEMENTO: QUE PENSAN OS ESPAÑOIS AO RESPECTO?

María D. López-Rodríguez, Antonia Lozano Díaz, Rubén Rodríguez Puertas, Juan Manuel Bellido Cáceres e Juan Sebastián Fernández Prados, da Universidade de Almería, e Rosemberg Franco Orrego, da Pontificia Universidad Católica de Chile.

Estamos preparados para o cambio climático... ou xa vivimos os seus efectos? Este estudo revela que a maioría percibe impactos directos e sente ecoansiedade, atribúelle o problema a causas humanas e reconece a necesidade de cambiar o modelo de desenvolvemento. Non obstante, o concepto de decrecemento segue sendo pouco coñecido.

O modelo de desenvolvemento socioeconómico actual, baseado no crecemento ilimitado, está xerando graves impactos ambientais, coma o cambio climático, e acentuando as desigualdades sociais. Fronte a esta situación, o decrecemento fórmase como unha alternativa que propón reducir, planificada e equitativamente, o uso de recursos e enerxía, a fin de protexer o medio ambiente, promover a xustiza social e mellorar o benestar colectivo. Varios autores sosteñen que o decrecemento é o modelo máis axeitado para afrontar a crise climática, xa que afonda nas súas raíces estruturais e permite avanzar cara a unha economía baixa en carbono centrada no benestar colectivo e a xustiza social. A partir dunha enquisa a 3 000 participantes, o estudo sobre o que se basea este artigo examinou en que medida a poboación española percibe o decrecemento como unha posible solución ao cambio climático. Os resultados mostraron unha alta sensibilidade das persoas enquisadas aos efectos do cambio climático e un amplo recoñecemento da necesidade de transformar o actual modelo de desenvolvemento. Ao mesmo tempo, os achados apuntan a que, para avanzar na implementación do decrecemento como estratexia fronte á crise climática, requírese fomentar unha maior comprensión social do concepto. Para iso, entre as posibles medidas, cabe citar a promoción de campañas informativas ou o desenvolvemento de políticas públicas coherentes cos principios deste modelo.

Artigo completo en:

<https://elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/es/-/cambio-climatico-y-decrecimiento?>

